

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

4

E G Å B O G E N

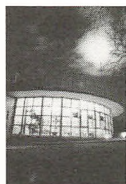
1995

E G Å B O G E N

egåbogen 95

forord

1 995 er jubilæumsår for Egå Ungdoms-Højskole. Det er 25 år siden bestyrelsen bag Egå Efterskole vedtog at den oprindelige ide med den frie skole uden eksamen bedst kunne videreføres som ungdomshøjskole. Der er derfor tale om en tradition der egentlig er sammenhængende og som vi måske bør beskæftige os med i 1996, der er 75-året for skolens oprettelse.

Denne gang er Egåbogens artikler udtryk for noget af det der optager nogle af os. Flere af artiklerne er lavet i forbindelse med undervisningsministeriets uddannelsesorlov. De er en slags besindelse på områder vi arbejder med, danselse og det religiøse. Indenfor begge områder tilbydes uendeligt meget og ungdommen er i centrum. Det er også områder der bestemt kræver fordybelse hvis skolen til stadighed skal udvikle sig og tilbyde eleverne orientering og redskaber til at tolke verden og det liv vi lever. Hvis Egåbogen kan være med til at orientere andre, er et af vore fornemste formål med bogen gået i opfyldelse.

Det samme gælder for så vidt artiklen om livshistorier. Jan Ankerstjerne har i flere år arbejdet med drama der har taget udgangspunkt i personlige historier. Det er der kommet fine forestillinger ud af for børnehaverbørn, for konfirmander og senest livshistorieteater produceret i samar-

bejde med ældre mennesker. Vi håber artiklen kan inspirere andre.

Artiklen om tiden og ungdommen er også et forsøg på besindelse. Som højskolemenneske lider man nok ofte af den last at alt, nyt som gammelt, bliver vurderet i den sammenhæng som højskolen udgør. Engang imellem falder man altså over noget der giver ens dagligdag nye vinkler. At alle artiklerne iøvrigt tematiserer ungdommen er meget naturligt, men også heldigt i et år hvor undervisningsministeren vil sætte ungdomspolitikken under debat.

Louis Mogensen

Egåbogen 1995

Egå Ungdoms-Højskole
Eghøjvej 31
8250 Egå
Tlf. 86 22 01 26

Louis Mogensen (ansv.)

Fotografer:
Jan Ankerstjerne
Erik Balle Povlsen

Illustrationer:
Jens Nex

Grafisk tilrettelæggelse:

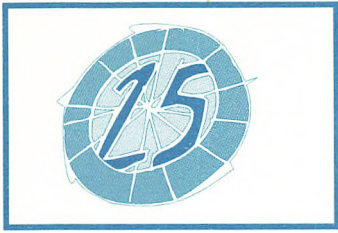
Birgit Stenou

Tryk:

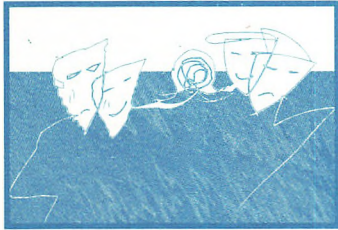
Werks Offset

Oplag: 1000

November 1995

4 Tanker ved et jubilæum af Louis Mogensens

8 Livshistorier af Jan Ankerstjerne

10 Rapport om orlovsprojekt af Inge Nielsen

16 Værker af Trine Bach

18 NEW AGE af Eva M.W. Olesen

34 Om unge af Louis Mogensens

ind hold

tanker ved et *jubilæum*

Vi har rundet de 25 år som højskole, eller rettere som ungdomshøjskole. Er der forskel, plejer vi at fremhæve at ungdomshøjskolen måske er tættest på den oprindelige tanke, nemlig et tilbud til de unge der kun havde den almindelige skolegang som ballast.

Jubilæumsåret gav mig en god anledning til at dykke lidt ned i de gamle Egåbøger for at prøve at finde nogle tråde der måtte løbe igennem skolens historie.

Nu er historie jo ikke en entydig størrelse, så det følgende meget korte rids er bestemt udtryk for en udvælgelse af det stof der passer ind i mit billede af Egå Ungdoms-Højskoles historie:

STARTEN GÅR FAKTISK HELT TILBAGE til forrrige århundrede. Nogle lokale folk var meget utilfredse med en ansættelse af en lærer i den offentlige skole i Egå. De var ligeledes vrede over at provsten i Hjortshøj havde som opgave at overhøre eleverne i skolen. Det var mere end de grundtvigske frisindede folk ville stå model til. De oprettede derfor en friskole på Eg-højvej så de kunne holde skole for børnene som de selv fandt rigtigt.

Senere udsprang ideen om efterskole i de samme kredse. Det fortælles at en driftig bonde ved navn Anders Bomholt pludselig fik ideen om at starte en efterskole. Han syntes selv at han havde fået en god ballast ved at være på landbrugs- og højskoler, derfor ville han gerne være med til at etablere et frit tilbud til de unge.

Dengang ansatte man en forstander, men han ejede faktisk skolen selv fra starten i 1921 og han solgte den senere til efterfølgerne, Karin og Tage Dybkjær. De var på Egå i en menneskealder og drev en god efterskole. Eleverne var mest lokale. Det var typisk folk

af **Louis Mogensen**
Forstander ved Egå Ungdoms-Højskole

fra Århus' omegn og Djursland. Langt de fleste kom fra landbomiljø og de fleste vendte hjem til arbejde i landbruget.

MOD SLUTNINGEN AF 60'ERNE havde samfundet ændret sig meget. Landbruget spillede efterhånden ikke den samme rolle, de fleste danskere var knyttet til bykulturen. På Egå Efterskole måtte man prøve at indrette sig på det, og det kunne man sikkert også have gjort, men på et andet punkt ville man ikke ændre sig. De fleste efterskoler havde efterhånden indført eksamen, og de få der ikke havde det, havde efterhånden svære kår.

I EGÅ VILLE MAN FASTHOLDE den eksamensfri uddannelse, en uddannelse hvor eleven selv vurderer udbyttet. Derfor valgte man at omdanne sig til ungdomshøjskole sådan som man i nogen tid havde haft det i Vester Vedsted. Samme år gjorde nogle unge lærere fra København springet fra staden til Fyn. De havde på et praktikophold på Vester Vedsted fået lyst til at realisere det samme på deres måde, så de købte en gård i Andebølle.

DE FØRSTE ÅR I EGÅ var voldsomme. Den nye forstander, Keld Krarup, ansatte mange nye lærere og de måtte sammen med de tilbageblevne selv definere hvad de ville.

Man kan bare spørge dem der var unge dengang, - bølgerne gik højt i den danske pædagogiske debat. Virkeligheden var meget politisk og af og til også temmelig flippet. På Egå tog de mange debatter, men de klarede at fastholde dialogen så skolen aldrig kørte ud på et sidespor.

Sidenhen blev skolen udbygget. Nye faciliteter kom til, og fra 1988 har skolen stået som den gør nu.

Heldigvis har vi de sidste mange år haft fulde huse og dermed også god råd til at gøre det vi gerne vil.

Fremover står den måske på musikhus og derfor vil vi nok også kunne fastholde den gode tilslutning af gode og positive elever. Skulle nogen fremover også lægge mærke til at vi desuden er næsten 100% økologiske, bliver vi glade, og hvis en og anden bemærker at vi har haft god held til at mene noget om frihed, ansvar og folkelighed, og at vi lever derefter, medarbejdere og elever, er der endnu et perspektiv klar til ungdomshøjskolen på vej ind i det nye årtusinde. ■

Foto: Dan Jacobsen

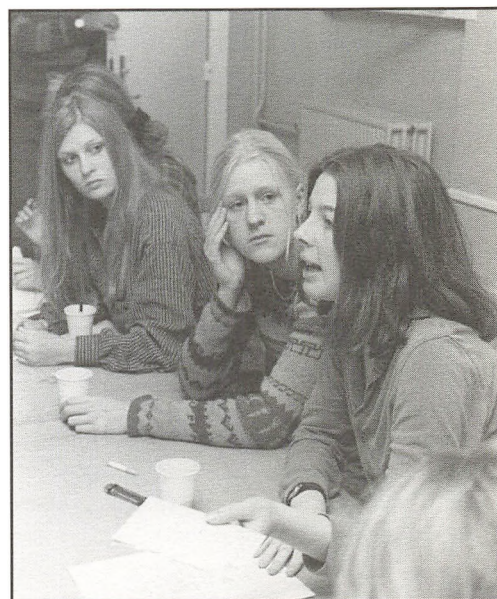

Foto: Dan Jacobsen

livshistorier på tværs af generationer

HAR DU LYST TIL AT FORTÆLLE EN HISTORIE FRA DIT LIV TIL UNGE MELLEM 17 OG 19 ÅR?
ELLER HAR DU MERE LYST TIL AT SPILLE TEATER MED SAMME GRUPPE?
– ELLER HAR DU LYST TIL BEGGE DELE, SÅ ER CHANCEN DER NU.

Ovennævnte stod at læse i „Gnisten” – Skæring Lokalcenters lokale blad – i aprilnummeret og var startskuddet for et dramaprojekt jeg længe havde haft lyst til at lave.

IDEEN VAR AT GIVE de unge mulighed for at snakke med en gruppe mennesker som havde lagt uddannelsen, karrieren og det meste af livet bag sig og som derfor kunne fortælle om de erfaringer, det havde givet dem. Man siger at vor tid er præget af så hastig en udvikling at de ældres erfaringer ikke kan bruges af de unge. Det er noget sludder. Det kan da godt

være at de ældre ikke har så meget forstand på computerspil og EDB-programmering, på rockmusik og teenagermode. Jamen er det computerspil og mode-tøj der gør livet værd? Nej der er andre ting der er vigtigere. Begreber som kærlighed, troskab, ærlighed, venskab, samvær, fødsel og død når længere ned end snakken om de moderne tekniske hjælpemidler og tidens trend.

Jeg vidste fra tidligere projekter omkring livshistorieteater, at de unges interesse for snakken om livets store spørgsmål var stor. Når de personlige erfaringer omkring de vigtige tema i livet formidles både mundtligt til den lille gruppe mennesker på holdet og senere i bearbejdet form – fra en scene – af den person der har gjort erfaringen, sker der noget. Det bliver tydeligt for fortælleren at hun er en del af en større sammenhæng. At hendes erfaringer har betydning for andre. At hun kan stole på, at de ofte dyre-købte erfaringer livet har givet hende gør hende klogere på livet. Fra at være et problem hun helst glemte bliver de situationer hun har gennemlevet pludselig til spændende dramatik. Når de andre på holdet sidder musestille og lytter for derefter at bryde ud i begejstrede klapsalver, vokser hun en smule. Hun opdager værdien af sine personlige erfaringer.

Sådanne dramaprojekter har altid været succeser. Men kunne det lade sig gøre at bevare den fortrolige stemning det kræver at bygge en sådan forestilling op

når der var gamle mennesker tilstede? Og var det muligt at få de gamle mennesker til at fortælle om deres liv i andet end generelle vendinger? For slet ikke at tale om at få dem til at fortælle deres historie fra en scene...

TIL INTRODUKTIONSMØDET på Skæring Lokalcenter var mødt stedets litteraturgruppe – en flok ældre mennesker mellem 73 og 89 år. De var interesserede men også meget forbeholdne. Det var ganske enkelt vanskeligt for mig at forklare hvordan en personlig historie skulle ende som et dramastykke. Og mine stikord om det væsentlige – kærlighed, troskab, ærlighed, venskab, samvær, fødsel og død – lukkede stort set munden på selskabet; der var ingen tvivl om at jeg sad over for en gruppe mennesker der til overflod havde høstet livets erfaringer.

Siden havde dramagruppen og litteraturgruppen en række hyggelige møder, hvor vi fortalte om episoder i vore liv. Og der blev fortalt. Projektet faldt jo sammen med 50 årsdagen for befrielsen. En del af de ældres historier handlede derfor om deres personlige oplevelser under krigen. Og de unges historier var genstand for stor forståelse blandt de ældre. Jeg tror at denne del af projektet var med til at mindske en række fordomme om hinanden. Jeg tror de ældre oplevede de unge og vildt udseende som søde og elskværdige. Og jeg tror de unge fandt ud af at man ikke er skindød når man runder de 50. „Ja havde man da bare være 75 igen. Da var jeg da frisk og rørig” som en af de 85 årige sagde.

MEN HERFRA SKETE DER desværre det at kun en enkelt havde lyst til at fortsætte med det dramatiske arbejde – Erling Olsen. Men det skulle til gengæld også vise sig at være det hele værd.

Erling indgik i stykket med to historier. Den ene

fra krigens begyndelse, der handlede om tyskertøser og jalousi. Den anden historie handlede om flygtningetransport i tomandskano over Øresund og om hvordan modstandsarbejdet var ekstremt nervenedslidende. To meget bevægende historier, smukt fortalt og med til at perspektivere de unges historier der handlede om alt fra forældresvigt til racisme og lykkelige dage.

Rent praktisk fungerede det løbende arbejde fint idet Erling jo havde masser af tid og heldigvis også lyst til at følge vore timer.

Erling fik en stor oplevelse gennem samarbejdet og de unge oplevede at alder ingen betydning har, når de historier der bliver fortalt kommer fra hjertet.

JEG HAVDE DESVÆRRE forregnet mig med hensyn til publikumsemner. Alle de grupper vi ønskede at henvende os til holdt enten sommerferie eller sloges med eksaminer. Ærgerligt fordi jeg er sikker på at forestillingen og eventuel efterbearbejdelse med andre grupper kunne være til stor gensidig glæde. Så vi endte med at afslutte projektet med en enkelt forestilling for elever, indbudte forældre og enkelte fra det lokale miljø. Forestillingen var en stor oplevelse for os der havde gennemført projektet. Og det vakte stof til eftertanke hos publikum.

JEG VIL BETEGNE PROJEKTET som vellykket og absolut anbefalelsesværdigt for andre dog, med den tilføjelse, at det er vigtigt at finde en gruppe ældre mennesker der her lyst til at indgå i hele projektet – måske en gruppe ældre der allerede er etableret som amatørteatergruppe.

TAK TIL GRUPPEN, tak til Erling og ikke mindst tak til Malene Clante som på deltid fungerede som medkoordinator og -instruktør. ■

tiltag for de 16-19 årige

Mit formål med uddannelsesorloven var at få et mere overordnet og perspektiveret billede af de forskellige dannelses- og uddannelsesmæssige tilbud til de 16-19 årige.

Efter den første måneds arbejde var jeg meget benovet over alle de tiltag, der er i Danmark i forhold til de unge: mange spændende tanker – mange spændende forsøg, men samtidig sad jeg med en stor forundring over, at der stadig er et så stort antal unge [ca. 12.000], der falder ud af det normale undervisningssystem.

De 4 måneder har meget fået præg af et individuelt vejlederkursus. Jeg har fået langt større erfaring på området samt overblik over, hvad der rører sig på uddannelsesområdet især selvfølgelig ungdomsudannelserne.

Forløb

I orlovsforløbet har jeg læst ministeriets skrifter, love, bekendtgørelser samt relevant litteratur om temaerne: uddannelse til alle, frafaldsproblematikken, skolemiljøer, brobygning, barrierer i uddannelsessystemet samt vejledning om EGU og FUU. Endvidere har jeg deltaget i:

- seminaret „Billeder på intelligens”
- konferencen „Jagten på de unges frafald på uddannelses- og arbejdsmarkedet”
- vejlederkurset „FUU – Den Fri Ungdomsuddannelse”.

Derudover er i forløbet indgået 22 besøg og samtaler med ungdomsvejledere, et medlem af fællesrådet og sekretariatslederen for fællesrådet for FUU samt skole- og studievejledere på 18 ungdomsuddannelsessteder.

Uddannelsesstederne er valgt ud fra 3 kriterier:

- så stor spredning som muligt, d.v.s. tilbud dækkende alle grupper af unge
- to forskellige geografiske områder: Århus og København
- samt for en del af skolernes vedkommende, at de var ansvarlige for FUU.

Udbytte

Orlovsperioden har givet tid til grundige studier af relevant materiale, der kan være svært at nå til hverdag. Jeg har haft mange udbytterige samtaler, der belyste de enkelte uddannelsessteders struktur, ånd samt uddannelsestilbud til de unge. Som resultat af dette har jeg fået en bred kontaktflade og kendskab til de forskellige skoleformer.

Efter kort tid valgte jeg følgende områder, som jeg fordybde mig i samt diskuterede på besøgsstederne:

- skolemiljø og dannelsesbegrebet især i EU [erhvervsuddannelserne]
- vejledning
 - a) før valg af ungdomsuddannelse
 - b) på uddannelsesstederne
 - c) ved skift af uddannelse eller frafald
- brobygning
 - Nye former for 10. klasse samt samarbejde uddannelsesstederne imellem på administrativt- og lærerplan
- EGU [erhvervsgrunduddannelse] og FUU.

Skolemiljø og dannelsesbegrebet

Efter handlingsplanen „Uddannelse til alle”, „Frafaldskampagnen” og meget udvalgsarbejde, har erhvervsskolerne i den seneste tid arbejdet meget for ▶

at få forbedret skolemiljøet, indført klasselærerfunktionen og elevråd samt skabt traditioner på de pågældende skoler. Erfaringerne fra skolerne er, at det har givet resultat. Eleverne bliver mere tilfredse, falder bedre til og frafaldet bliver mindre.

Men en stor mangel i EU-uddannelserne, dette gælder også HTX og HHX, er stadig de kreative fag, idræt og dannelsesfagene. Disse fag er stadig meget lavt prioriterede. Eksempelvis har man på HTX i Århus via en spørgeskemaundersøgelse bl.a. fået at vide, at eleverne er meget interesserede i idræt, men man kan ikke imødekomme behovet på grund af økonomi og manglende faciliteter. Samtidig ses på landsplan at et større og større antal unge vælger at gå på efterskole og i gymnasiet, hvor de netop kan dyrke disse fagområder.

Sammenholdt med at arbejdsmarkedet og erhvervslivet udover at efterspørge faglige kvalifikationer også efterlyser personlige kvalifikationer, fleksibilitet, selvstændighed, kreativitet, initiativ og samarbejdsevne, må det give stof til eftertanke og til handling i EU-uddannelserne.

Vejledning

Nogle vitale elementer i vejledningen før valg af ungdomsuddannelse er, at den unge støttes i sine ønsker indtil han eller hun har valgt eller evt. erkendt, at de fremsatte drømme ikke lader sig gennemføre. Det kræver at vejlederen fralægger sig fordomme om hvad den unge kan eller ikke kan, hvilket kræver et godt og bredt kendskab til den unge. Endvidere kræves åbenhed og tiltro hos såvel vejleder som den unge.

Derudover bør vejlederen have grundig indsigt i rækken af uddannelses tilbud eller viden om, hvor man kan søge sagkyndig hjælp. Dette ikke mindst set i relation til de unges og forældrenes manglende kendskab til erhvervsuddannelserne [også HTX og HHX] samt folkeskolens læreres og vejlederes intel-

lektuelle baggrund, der meget let kommer til at lede en vej! De sidste tal fra ministeriet viser, at 62% af de unge vælger de gymnasiale uddannelser.

De forskellige brobygningsmodeller for 10. klasserne tilgodeser på adskillige områder ovennævnte problemstilling. Den store variation i modellernes udformning tager desuden højde for de unges forskelligartede behov.

I Århus ses en voksende bevægelighed ved overgangen til 10. klasse. I 1995 ønskede f.eks. ca. 48% af 9. klasseeleverne at fortsætte på egen skole, ca. 37% at skifte til anden skole og ca. 15% at overgå til efterskole. Skolevæsenet i Århus har taget konsekvensen af den tiltagende rokade omkring 10. klasse, ved at udgive en samlet oversigt over folkeskolens tilbud. Samtidig er, i samarbejde med de kommunale skoler, udsendt et hæfte med oversigt over privatskolernes 10. klasse-tilbud. Et meget overskueligt materiale med fælles lay-out og mange forskelligartede og inspirerende tilbud til de unge.

Men folkeskolens hovedindfaldsvinkel er stadig intellektuel. F.eks. fremstår ovennævnte hæfte meget omfangsrigt, således at der kræves gode læsefærdigheder og træning i at kunne vurdere og konkludere. Færdigheder som „svage” eller mere praktisk funderede unge slet ikke er i besiddelse af.

Dette må resultere i endnu en nederlags- og afmagtsfølelse. Disse unge er som sædvanlig henvist til en voksens udlægning, før de kan foretage deres valg. Denne gruppe unge kan derved blive henvist til mere utraditionelle foranstaltninger såsom ungdomsskoler, produktionsskoler, produktionshøjskoler m.v., hvor indfaldsvinklen er det praktiske, hvortil der „bindes” teoretiske færdigheder og dannende undervisning.

Vejledningsarbejdet på uddannelsesstederne er uhyre vigtigt. Der skal gøres og der gøres meget på uddannelsesstederne.

Her er klasselærerfunktionen et betydningsfuldt element. Klasselæreren skal arbejde på at få skabt et

godt netværk for de unge; d.v.s. en god basis- og socialgruppe. Udover dette fungerer klasselæreren som opsamlere af personlige problemer. Faglæreren vejleder på fagene, men klasselæreren er den koordinerende faktor og hovedkontakten til eleven.

Studie/uddannelsesvejlederen tager sig af næste etape: ved problemer der kræver hjælp udefra, ved skift eller stop i uddannelsesforløbet, ved udgang til arbejdsmarkedet eller til ingenting. Erfaringen fra mine samtaler er, at mange studievejledere lægger et stort arbejde i at hjælpe de unge videre og at det bliver stadig færre, der helt „falder ud“.

Ved skift af uddannelse eller frafald tilbagemelder den „afleverende skole“ til ungdomsvejledningen, der samler op mindst til eleven er fyldt 25 år. I Århus skal opsamlingen ske inden 8 dage. Personligt mener jeg, at det vigtigste vejledningsorgan er vejlederen på den afleverende skole, på grund af elevens og vejlederens kendskab til hinanden, ligesom man herved lettere undgår at den unge kommer ud i et „ingenmandsland“, hvor ungdomsvejlederne stadig er et meget ukendt og fjernt begreb. Jeg ser ungdomsvejledningen som en væsentlig faktor i opsamlingsarbejdet med de unge, der falder helt ud af uddannelsessystemet samt som koordinerende organ for vejledningsvirksomheden i lokalområdet og på landsplan.

Brobygning

Brobygning er et af initiativerne i undervisningsminister Ole Vig Jensens redegørelse: „Uddannelse til alle“. På den baggrund nedsattes „Brobygningsudvalget“, hvis arbejde resulterede i betænkning nr. 1281 fra november 1994: „Brobygning mellem grundskolen og ungdomsuddannelserne“.

Udvalget definerede et „Brobygningsforløb“ som „et vejlednings- og undervisningsforløb i overgangen mellem grundskolen og ungdomsuddannelserne“.

Man har valgt at skelne mellem to former for forløb:

- brobygningsforløb for elever der stadig er i grundskolen, inkl. 10. klasse
- brobygningsforløb for elever der har forladt grundskolen.

Som tidligere nævnt har jeg bl.a. valgt at fokusere på disse tanker i forbindelse med mine besøg. De største resultater og den mest positive respons knytter sig til forløbene for elever, der endnu befinder sig i folkeskolen. Dette kan skyldes, at ideen allerede er gammelkendt bl.a. som TEK-10. TEK-10 kombinerer 10. klasse med 1. skoleperiode på teknisk skole.

Derimod er jeg ikke stødt på ret mange forsøg angående elever, der har forladt grundskolen. Her befinder arbejdet sig stadig på ideplan: løse tanker og overvejelser samt „at man følger udviklingen med interesse“.

Undervejs er blevet fremført mange eksempler på barrierer i samarbejdet mellem uddannelsesstederne. Skolerne er underlagt forskellige politiske og administrative myndigheder samt forskellige økonomiske styringssystemer og overenskomstforhold. Herudover er institutionernes praktiske tilrettelæggelse i hverdagen meget uensartet.

Sidst men ikke mindst, kender de enkelte skoler ikke meget til hinandens uddannelses- og arbejdsforhold. Der er bl.a. store forskelle i pædagogiske metoder, fagforståelse og i lærernes uddannelsesmæssige baggrund. Problemerne bliver ikke mindre ved at kredsen af skoler udvides med f.eks. kommunale ungdoms- og produktionsskoler, produktions- og daghøjskoler, beskæftigelsesprojekter m.v.

Fremtiden byder på et stort arbejde med nedbrydning af disse barrierer. Dette nødvendiggør, at samarbejdet uddannelsesinstitutionerne imellem udvides kraftigt og i et hurtigere tempo end for øjeblikket. Samtidig bør inspirationen fra samarbejdsudvalgene brede sig ud til alle led på de enkelte skoler.

Jeg er selv blevet meget inspireret ved at læse og høre om tiltagene fra Mors [et samarbejde mellem

produktionsskole og teknisk skole], Esbjerg og Århus. Samt – blandt mange andre eksempler fra Frafaldskonferencen – om et lærerudvekslingsforsøg mellem Tårnby gymnasium og Tårnby kommunes folkeskole. Sidstnævnte forsøg resulterede i, at lærerne fik langt større forståelse for hinandens arbejdsområde og mere realistiske forventninger til elevernes kunnen.

De nye ungdomsuddannelser EGU og FUU vil uvægerligt sætte yderligere gang i denne proces, da deres gennemførelse vil kræve stor fleksibilitet på hele uddannelsesområdet ikke mindst med hensyn til flere meritmuligheder.

EGU og FUU

Erhvervsgrunduddannelsen EGU trådte i kraft august 93. Formålet med uddannelsen er, at den unge opnår personlige, sociale og faglige kvalifikationer som dels giver umiddelbar adgang til at fortsætte i en EU-uddannelse, dels giver grundlag for at søge almindeligt arbejde.

Da jeg startede min orlovsperiode, kendte jeg næsten intet til denne uddannelse. Efter mine besøg på de forskellige skoler blev jeg klar over, at om ikke ukendt, så var uddannelsen dog et begreb, som mange skoler stod famlende overfor.

I Århus startede man med EGU-elever i august 94, men de første forsøg faldt ikke lige heldigt ud. På Århus Produktionsskole har man derfor taget konsekvensen og oprettet et forløb: „Fremtidens maritime medarbejder” startet maj 95. Forløbet er holdbaseret – med basis på skolen og med indlagte individuelle undervisnings- og praktikforløb. Skolen har gjort det ud fra den erfaring, at „den svage unge” har svært ved at gennemføre det individuelle forløb, som loven lægger op til. Denne type unge har brug for en fast base og et tilholdssted i trygge rammer.

Den Fri Ungdomsuddannelse FUU startede januar 95. Formålet med uddannelsen er, at give den unge

mulighed for at gennemføre et individuelt tilrettelagt uddannelsesforløb, der giver alsidige kvalifikationer og udvider den unges personlige kompetance. Uddannelsen kan tilrettelægges med henblik på, at den unge gennem uddannelsen opnår kvalifikationer, der kan godskrives i det øvrige uddannelsessystem og danne grundlag for tilbagevendende uddannelse.

FUU er et meget spændende tiltag, som jeg har fulgt gennem de forberedende diskussioner i højskoleret og på lokalt uddannelsesplan frem til lovens ikrafttræden. I dette forår har jeg kunnet følge det første arbejde med udlægning af loven og igangsættelsen af uddannelsen.

FUU ser ud til at være en foreløbig succes. Det er åbenbart en uddannelsesform en gruppe unge og nogle skoletyper [f.eks. Rudolf Steiner skolerne] har ventet på. I maj 95 var der ca. 400 godkendte uddannelsesansvarlige skoler, og i juni 95 var der indsendt 277 uddannelsesplaner.

Undervejs har jeg set en del eksempler på uddannelsesplaner. Det har været spændende planer med stor seriøsitet. Arbejdet med uddannelsesplanerne har strakt sig fra – den unge, der selv har klaret udfærdigelse af formål, tilrettelæggelse og kontakt til uddannelses- og praktiksteder med vejlederen som konsulent – til den unge, der har haft brug for hjælp hele vejen igennem.

Jeg har undervejs mødt en underlig blanding af begejstring, forbehold og skepsis overfor FUU. Er FUU for en flok forkælede, stærke og „skæve” unge, der får et større tilbud end andre unge, eller kan FUU bruges af alle unge?

Meningerne har været meget forskellige. Nogle vejledere har ment, at FUU kan bruges af alle unge, mens andre har været enige med mig i, at EGU passer til de svagt funderede unge og FUU passer til de selvstændige, stærke og fleksible unge.

Efter min mening er de to ungdomsuddannelser udformet til to forskellige målgrupper. Dette læser jeg ud af de forskellige formål, samt at de admi-

nistrativt og med hensyn til elevfinansiering også har forskellige rammer.

Kun fremtiden kan vise, om de to ungdomsuddannelser kommer til at spænde ben for hinanden eller til at gå hånd i hånd.

Betydning for skolearbejdet

Orlovsperioden har givet mig megen inspiration til undervisningen i pædagogik, især med hensyn til emnerne ungdoms- og uddannelsespædagogik. Endvidere vil min forøgede viden og større kontaktflade skabe fornyelse til et afslutningsfag. Temaet vil blive „Fremtidsperspektiver” og vil bl.a. beskæftige sig med uddannelses-, arbejds- og livsmuligheder. Slutmålet skulle gerne blive, at eleverne kan foretage et selvstændigt og personligt valg for den nærmeste fremtid.

Arbejdet i orlovsperioden har yderligere skærpet opmærksomheden på vigtigheden af vejledning; for mig at se et forsømt område på en del efterskoler og ungdomshøjskoler. Jeg er blevet bekræftet i, at det ikke må være venstrehåndsarbejde – en erfaring fra de senere år som vejleder.

På Egå Ungdomshøjskole udgør „de sikre og afklarede unge” en stor del af vore elevhold. Men ofte føler jeg, at jeg sender „de uafklarede og svagt funderede unge” ud i et stort hul, på grund af deres manglende motivation og ofte manglende tiltro til sig selv og egne evner. Jeg skal konstant være efter dem, hvis de skal nå at forholde sig til tiden efter højskoleopholdet og det er der ikke altid tid til ved afslutningen af et kursus, medmindre det får en høj prioritering. Som tidligere nævnt mener jeg desuden, at man altid som afleverende skole bør føle sig ansvarlig for elevens videre forløb.

Skolen og jeg selv skal derfor prioritere deltagelse i vejledningskurser højt samt afsætte tid til vedligeholdelse af samlingen af uddannelses- og vejledningsmateriale. Dette har resulteret i, at jeg til efteråret har

tilmeldt mig flere vejledningskurser og på længere sigt vil deltage i Danmarks Lærehøjskoles delkurser for ungdomsvejledere.

Endelig er jeg kommet til en afklaring vedrørende Den Fri Ungdomsuddannelse. Jeg føler mig overbevist om, at vi bør være uddannelsesansvarlig skole. Der er flere grunde:

- uddannelsen er netop for vores aldersgruppe.
- uddannelsen er som skræddersyet til den del af vore unge, der ikke ønsker at gå direkte ind i de traditionelle ungdomsuddannelser.
- og sidst men ikke mindst – som en del af den frie skole har vi det tætte forhold og store kendskab til vore elever, der sammen med gensidig respekt og tradition for samtalen er et vægtigt grundlag for en god og grundig vejledning; hvilket især er vigtigt ved en selvstændig uddannelse som FUU.

Næste skridt på vejen bliver derfor at nå til en afklaring i medarbejdergruppen og få fundet en fornuftig form for dette arbejde. ■

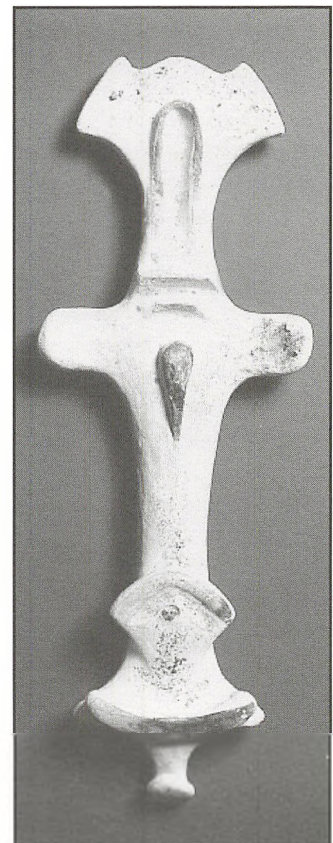
trine bach

er keramik- og formningslærer på Egå Ungdoms-Højskole.

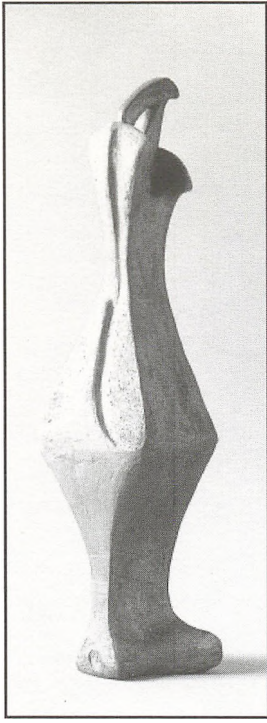
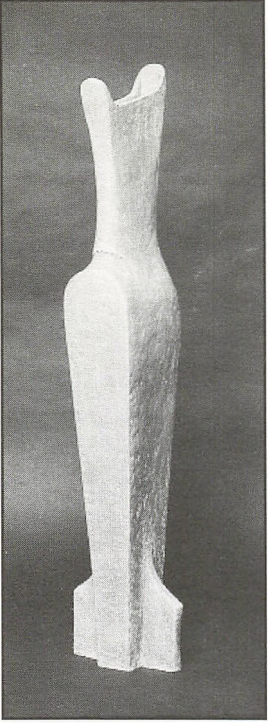
Hun er uddannet fra det jyske kunstakademi og har tidligere været lærer på Langelands Kunsthøjskole.

Studierejser i Afrika har inspireret hendes keramik og evnen til at fortælle en god historie.

Trine Bach har flere udstillinger bag sig, og har i 1996 en bunden opgave til Kulturby 96.

Trine
Bach

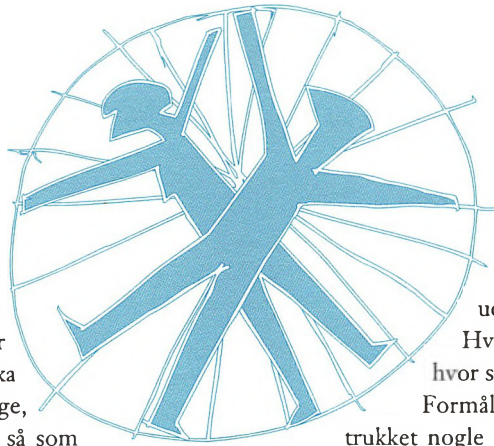

*Dramaboldet fik til opgave at
visualisere denne artikel.
Fotografierne her er deres udtryk.*

NEW AGE

-en udfordring til højskolen

Tiden er inde til at højskolen besinder sig på det faktum, at New age er over os. Men hvad er New age udover at det er uoverskueligt? Er der fælles karakteristika for de forskellige bevægelser, tankegange, personer? Og hvis der er, hvordan må vi så som højskolefolk forholde os til det, udover hvad vi hele tiden har gjort – nemlig diskutere, afprøve, gå udenom i en stor bue eller afvise blankt – eller hvad vi nu har gjort

New age er nemlig tidens kolossale udfordring til hele vores historiesyn, menneskesyn, kristendomsopfattelse og politiske ansvarlighed. New age er nemlig ikke blot moderne hekse, folk der vil lære vore elever at læse i hånden, sympatiske „indianere” med bløde grønne synspunkter, folk som tager eleverne med på fantasirejser og meget, meget andet, som enhver moderne højskole naturligvis inddrager på linje med poliske ungdomsorganisationer, Amnesty international, unge globetrotter og alverdens andre folkelige og politiske rørelser.

New age er også scientology, healere, Martinustilhængere, som f.eks. kan finde på at hævde at krigen i ex-Jugoslavien er en del af serbernes og kroaternes uundgåelige karma, som de må gennemleve. Med andre ord personer, som tager del i samfundsdebatten med mere kontroversielle synspunkter og som i stor udstrækning allerede har påvirket vore elever. Prøv f.eks. at spørge hele flokken om, hvor mange der tror på reinkarnation. Resultatet er tankevækkende.

MEN JA! Det er uoverskueligt, og ja !
Hvor skal man ende og hvor skal man begynde.

Formålet med dette er at få trukket nogle linjer op, som i det

mindste berører væsentlige aspekter af denne diskussion, som jeg mener er nødvendig at få taget hul på. Skal vi overveje for og imod reinkarnation, som er et af de steder, hvor vandene virkelig skilles i forholdet mellem New age og f.eks. folkekirken, forudsætter det jo at vi som højskolebevægelse får gjort os vores egen stilling klar. Og det kræver i første omgang en besindelse på vores tradition, som muligvis trænger til en revision eller opdatering? Og hvis den gør det, kan man så stadigvæk kalde sig højskole eller er forudsætningerne ændret for radikalt?

I DET FØLGENDE HAR jeg tænkt mig at inddrage nogle synspunkter eller personer som jeg er stødt på i mit arbejde som højskolelærer. Grunden er den enkle, at lige netop her blev jeg selv provokeret til at tage stilling, her har jeg diskuteret med mine elever, som er i gymnasieårgangene [dvs. 16-19 år] og også mødt nogle af følgevirkningerne af eksperimenterne.

JEG LÆGGER SÅ UD MED at beskrive New age bevægelsens fælles kendetegn, omfattende begreber som kosmologi/virkelighedssyn, menneskesyn [formål og midler] religiøse implikationer mv. Dernæst vil jeg inddrage en episode blandt eleverne, som kan tjene ►

som et udmærket eksempel på behovet for afklaring samt en diskussion med en tidligere elev. Desuden vil jeg komme ind på højskolens selvforståelse [med Grundtvigs tanker] samt et nyt forsøg på indarbejde denne i en moderne sammenhæng. Denne del vil også omfatte K.E.Løgstrups tanker som jeg har fundet dem udfoldet i pædagogisk regi. [Dette vil omfatte hans begreb om urørlighedszonen samt overvejelser over forholdet mellem undervisning og terapi.]

NEW AGE – virkelighedssyn

Man kan ikke sige at New age har en fælles kosmologi, men nok at der er en række markante fælles tankegange. New age er en rigt facetteret bevægelse, der spænder meget bredt og ofte henter sine teorier fra fremmede himmelstrøg, specielt hinduisme, buddhisme og taoisme. Her i landet er det dog især den tantriske buddhisme der har vundet gehør med folk som Jes Bertelsen, Ole Nydahl og Bob Moore, som i deres forskellige centre rundt om i landet har haft stor indflydelse. Derudover findes der også mere sækulariserede vestlige udgaver af samme oprindelse, f.eks. transcendental meditation og healing. Vi har dog også på vore breddegrader eksempler på en filosofi som selv om den indholdsmæssigt ligger tæt op ad østlig filosofi, dog bærer stærkt præg af at være udsprunget af en kristen kultur – her tænker jeg på Martinusbevægelsen, hvis grundlægger Martinus levede og virkede i første halvdel af dette århundrede og som i dag har en voksende bevågenhed også ud over landets grænser.

HERUDOVER VIL JEG OGSÅ pege på de nye naturvidenskabelige erkendelser, hvis argumenter ofte føres i marken og tages til indtægt for New age's virkelighedsopfattelser. Skellet mellem gamle modsætningspar brydes og ses snarere som komplementerende størrelser end som uforenelige modsætninger. Det gælder f.eks. begrebspar som tid og rum, bølger og partikler,

levende og dødt stof, kaos og orden. Både indenfor fysik, biologi og lægevidenskab synes der at være behov for et nyt og mere rummeligt paradigme. Man taler ligefrem om et paradigmeskifte i retning af et mere helhedsorienteret, holistisk og åbent grundsyn som kan rumme fænomener som morfisk resonans, stoffets selvorganiserende tendenser o.m.a. [1].

GENERELT MÅ MAN SIGE at New age's kosmologi er energetisk. Universet forstås som udtryk for en guddommelig bevidsthed, som er blevet til som en emanation [udstråling] af energi fra det Absolutte – dvs. en formløs og upersonlig energi

Det er en tankegang man finder i Teosofien, som i dag ligger til grund for mange alternative retninger. [Teosofisk samfund dannedes i 1875 af Helena Blavatsky samt flere andre, men det blev madame Blavatsky som kom til at tegne bevægelsen, der kom til at indeholde elementer fra hinduisme, buddhisme, kristendom, evolutionsteoriene, spiritisme samt andre mere okkulte kilder.] [2]

I TEOSOFIEN TÆNKER MAN sig at emanationen – udstrålingen – resulterede i syv eksistensplaner, som igen blev opdelt i syv-heder, hvoraf den materielle verden udgør den laveste. Vores verden ses med andre ord som det eksistensplan som er længst væk fra det Absolutte, den der har den groveste energi.

Et meget væsentligt element i teosofien består så videre i tanken om reinkarnationen og karma, som jo oprindeligt udspringer af hinduisme og buddhisme, men som her har fået en væsentlig anden udformning.

KARMALOVEN ER JO LOVEN om altings årsag-virkning sammenhæng: Drik syv guldbajere og du bliver fuld! eller optræd egoistisk og det vil ramme dig selv senere, om ikke i dette her liv så det næste. Eller næste. Pointen er at du kommer til at betale for det. Det gælder selvfølgelig også de gode handlinger. Med

andre ord så har man det som man har gjort sig fortjent til.

Alt hvad der sker er retfærdigt og andre menneskers lidelser bliver nok lidt nemmere at se på !

DET VIL ALTSÅ SIGE at reinkarnationen indgår, men på den måde at tilværelserne ses som en spiral, der har retning opad, hvor man hele tiden må lære af sine tidligere fejltagelser for at blive reinkarneret højere oppe, hvor man er tættere på det fuldkomne udsyn. For en hindu derimod ses tilværelserne som et hjul fyldt af lidelse, som det gælder om at undslippe for at blive forenet med det guddommelige og omsider blive fri. I New age og teosofien med spiralbilledet drejer det sig om at indøve eller erkende sin egen guddommelige natur igennem talrige liv, hvor man bogstaveligt talt vokser opad. Tanken findes også i andre varianter, f.eks. hos Martinus hvor man ikke lader sig nøje med en enkelt spiral, men hvor mennesket så at sige inkarneres forfra igen når fuldkommen oplysning er nået.

DEN AMERIKANSKE FORFATTER Roberta DeLong Miller, som er elev af Bhagwan Shree Rajneesh og healer konkluderer i form af ni postulater en kosmologi, som er dækkende for at bredt spektrum af New age efter min opfattelse :

1. Energi er altings substans, den er tilgængelig i ubegrænsede mængder.
2. Der er ingen død men kun bortrejse fra den fysiske eksistensdimension.
3. Et menneskes fysiske krop er dets auriske legemers synlige form. Den er bevidsthed i fortøttet form. Således er kroppen i bogstaveligste betydning bevidsthedens form
4. Kroppen er en fokuseringsmekanisme ligesom et prisme eller et krystal. Den kanaliserer energi med det formål at frembringe kreative forandringer i den fysiske verden.

5. Enhver er totalt ansvarlig for sit eget personlige univers. Man tiltrækker et miljø som afspejler ens holdninger. Man vælger betingelserne for sin barn-dom og voksentilværelse.
6. De fysiske omgivelser fungerer som et spejl eller en skærm for projektioner. Selvom et menneske bærer rundt på mange energier i sin krop, identificerer det sig kun med nogle få. De andre projicerer det ud på personer eller forhold i omverdenen, så de ses som noget ydre
7. Universet er i perfekt harmoni. Intet er forkert. Ud fra et karmisk eller kosmisk ligevægtssynspunkt har alle hændelser en årsag.
8. Energi er et andet ord for Gud.
9. Bøn virker [3.]

– og tilføjer uddybende til de to sidste punkter: Jo mere ens følelser er frigjorte, jo mere kan man føle sin eksistens og jo mere ved man at Gud er til. Synonymt med Gud anfører hun endvidere begreberne kærlighed, lys, accept, nåde, fred.

FORMÅLET FOR DENNE HEALER er med andre ord ikke kun at heale – helbrede en person men snarere at skabe balance i vedkommende ved at kanalisere kosmisk energi [som hun altså opfatter som guddommelig] ind i den pågældende, og det vil i praksis sige at hun bliver katalysator for en åndelig, spirituel udvikling. At heale betyder direkte oversat at gøre hel, og selvom måske ikke alle healere vil kunne skrive under på hendes formulering, er der ingen tvivl om at den dækker ganske bredt alligevel. En del healere har et ret afslappet forhold til hvilke kræfter de kanaliserer. Det kan være ånder, mestre, hjælpedyr, Kristuskræfter eller Buddhakræfter, eller det kan være et nøje kendskab til Chakrasystemet [teosofisk anatomi] eller en selvforståelse hvor healeren har særlige evner for at kunne tilvejebringe den helbredende energi [4].

Bredden i dette her fremgår da også med al ønskeligt tydelighed af tidsskriftet Nyt aspekt [om alter- ▶

nativ tænkning, behandling og levevis] hvor den såkaldte Guide henviser til et sandt mylder af folk med forskellige tilbud: Horoskop-lægning, Neurolingvistisk programmering [som er en kommunikations- og terapimetode] clairvoyance, kinesologi og zoneterapi [hvilke to sidste udspringer af kiopraktikken og som sammen med akupunkturen sættes i forbindelse med taoistiske energetiske synspunkter] [5]. Endvidere kurser i Kærlighed og kvindelighed, rebirthing, syvstjernerterapi, intuition, krystalhealing, homøopati og mange flere. [Selv Vestbirk højskole er repræsenteret med sit efterårsprogram 1994/95!] [6].

FOR NEW AGE ER MÅLET altså med andre ord at leve i harmoni med universet og de karmiske love. Der skal tilvejebringes en harmonisk balance mellem mikrokosmos [og det vil sige mennesket] og makrokosmos [og det vil sige universet]. Sigtet med det er at den grundæggende livsenergi [som hedder Chi i taoismen] kan flyde frit mellem de to poler, som et menneske består af. De to poler eller energier hedder yin og yang og beskrives også med andre gammelkendte dualiteter såsom kvinde og mand, mørke og lys, passivitet og aktivitet, jord og himmel, intuition og rationalitet og flere andre. Ethvert menneske ses så som bærer af begge typer energi, og at der er balance imellem dem er det afgørende for at Chi – grundenergien – kan flyde frit. Et menneskes bestemmelse er så at komme i kontakt med denne universelle energi, med Chi.

UMIDDELBART KAN DETTE måske ses som et forholdsvist selvisk formål, men sådan er det ikke tænkt. En af de filosofier, som bærer stærkest præg af at være blevet til i en kristen kultur er som sagt Martinus' såkaldte Tredje testamente. Denne bevægelse har ganske vist både karma- og reinkarnationslære med som meget væsentlige elementer, men er samtidig mest anfægtet af uretfærdigheder og lidelsen i tilværelsen, efter min mening. Her ses døden som en befrielse fra den ned-

slidte eller ødelagte krop, og lidelsen var så nødvendig for at opøve den humane evne, dvs. evnen til at føle virkelig næstekærlighed, som Martinus selv formulerer det i 1959 [8].

Martinus' kosmologi er baseret på visioner han fik som ung, og har for hans tilhængere samme autoritative karakter som Muhammeds visioner har for muhammedanerne.

DET ER DOG I HØJ GRAD tankevækkende at se disse visioner omsat til praktisk politisk fortolkning som det sker i bevægelsens tidsskrift Kosmos i 1991 i forbindelse med krigen i Jugoslavien. Her hedder det nemlig at serberne på grund af deres store tab i tidligere krige [bl.a. 2. verdenskrig, Balkankrigene og 500 års undertrykkelse af tyrkerne] har gjort talrige lidelseserfaringer, dvs. erfaringer forstået som følelsererfaringer. Her overfor har kroater og sloverer i kraft af deres erfaringer under ungarsk eller venetiansk eller østrigsk overherredømme snarere udviklet intelligenserfaringer. Konklusionen på det hele bliver at jugoslaverne bør gennemleve deres karma og forhåbentlig få udviklet deres humane evne til næste inkarnation! [Martinusbevægelsens hjælp til de betrængte jugoslaver er så missionsvirksomhed. Der er foreløbig oprettet centre for Martinus' kosmologi både i Beograd og Zagreb....].

Reinkarnation på højskolen idag

Hvordan tanken om reinkarnation kom dumpende ind ad bagdøren på højskolen i efteråret 1994 uden at nogen havde bedt om det, vil følgende uddrag af elevernes Blå bog-protokol demonstrere.

Vi havde den pågældende aften besøg af en hypnotisør, som skulle fortælle om teorien bag hypnose og demonstrere lidt rygeafvænningshypnose. Da han kom var der fulde huse og eleverne havde videokameraerne snurrende. Man ved som regel når der sker noget vigtigt, og skal ikke gå glip af noget.

Blå bog 1994

DA VI HAVDE EN HYPNOTISØR PÅ BESØG PÅ SKOLEN PRØVEDE HELENE NOGET, SOM IKKE ALLE HAR PRØVET, MEN SOM MANGE MISUNDER HENDE. JEG GØR I HVERT TILFÆLDE.

Prøv at fortælle hvad du så? Jeg så mig selv sidde ved en sø med håret sat op og i en stor hvid kjole. Hun/jeg var glad for vandet og ville gerne ud i det. Jeg gik ind i hendes krop for at fornemme den følelse hun havde ved at være glad for vandet. Jeg gik ud af kroppen igen og hun gik ud i vandet. Pludselig gled hun og så skulle jeg gå en time frem.

Så ligger hun på græsset, og der står en masse mennesker omkring hende. Så skulle jeg gå tilbage dertil hvor hun sad på græsset og fortælle hende at hun ikke skulle gå ud i vandet, når hun var alene.

Så skulle jeg gå frem i tiden og se mig selv i en god oplevelse med vandet.

Kan du huske det hele klart? Nu kan jeg, fordi de andre sagde, hvad jeg sagde.

Hvilke reaktioner er der kommet hos dig selv bagefter? Jeg var bange for at falde i søvn for hvis jeg genoplevede det hele igen, var jeg bange for at se hende hele tiden når jeg var vågen. Jeg kunne ikke få det ud af hovedet, hvergang jeg skulle sove kørte det rundt i hovedet på mig. Men det forsvandt efter cirka en uge.

Er du glad for at du prøvede det? Både og. Det var spændende men også skræmmende.

Troede du på reinkarnation før du prøvede det? Nej, jeg troede det var noget hypnotisøren fik folk til at se!

Tror du på det nu? Ja!

Hvilke reaktioner er der kommet fra andre nu? De spurgte mig hvordan jeg havde det, om det var spændende, om jeg ville prøve det igen osv. De følte med mig.

Har det hjulpet? Det ved jeg ikke for jeg har ikke været i vandet endnu!

Kunne du tænke dig det? Nej, det tror jeg ikke. Jeg kunne ikke lide følgerne

Er der noget du vil sige til andre som måske kunne tænke sig at prøve det? De skal være fuldstændig sikre på at de vil prøve det, og de skal tænke på hvordan de får det bagefter.

Hypnotisøren viste sig foruden at kunne hypnotisere også at være healer og at kunne føre folk tilbage til tidligere liv hvis de havde uforklarlige reaktioner, som de gerne ville hjælpes af med.

DER VAR EN DEL SOM meldte sig med forskellige ting, heriblandt Helene som hele sit liv havde lidt af en voldsom vandskræk og aldrig havde oplevet noget der kunne forklare den. Hun blev ført tilbage til et tidligere liv ved hjælp af en afdød mormor, som hun angiveligt altid havde haft god kontakt til. Herpå oplevede hun så en situation med mange detaljer beskrevet såsom omgivelser, klædedragt osv. og endte med at gå ud i vandet alene. Pludselig gled hun i sin erindring, og der opstod rædsel og panik i hendes stemme. Øjeblikkelig greb hypnotisøren ind og sørgede for at afbryde erindringen ved at beordre Helene en time frem i tiden. På det tidspunkt var salen åndeløs. Helene beskrev så hvordan hun lå livløs ved bredden. Herpå guidede hypnotisøren hende videre ved at bede hende tiltale sig selv med et konstruktivt råd: Bad aldrig alene! Sluttelig blev hun guidet tilbage til sit nuværende liv og trancen blev ophævet. Herefter følte hun prikken og summen i hænderne og hypnotisøren healede hende for at fjerne disse spændinger.

Vores elever var meget optagne og diskuterede episoden livligt de næste dage bl.a. med mig. Holdningerne var som man kunne vente temmelig delte. Enkelte mente at det var fup fra hypnotisørens side og at det var „psykisk” altsammen. [Man kunne meget let tænke sig at en sådan forestilling kunne opløse et gammelt traume så vandskrækken faktisk blev kureret], og en del følte sig overbevist om at hændelsen var virkelig og at Helene faktisk havde været tilbage i et tidligere liv med en drukneoplevelse.

HVAD VI KAN KONKLUDERE her bagefter er, at oplevelsen for Helene satte sig spor på den måde, at hun nu er overbevist om reinkarnation. Samt at hun havde

visse eftervirkninger, angstoplevelser og søvnbesvær i tiden umiddelbart efter. På det tidspunkt søgte hun hjælp hos skolens forstander som talte med hende og forklarede hende at hendes oplevelser ikke behøvedes at fortolkes bogstaveligt, men kunne forstås på flere måder. Hun var angiveligt lettet efter den samtale. Men som det vil fremgå af Blå bog teksten er hun idag overbevist om reinkarnation. Hendes virkelighedssyn er med andre ord ændret 180 grader [og muligvis flere andres, som også overværede forestillingen og som før var skeptiske eller i tvivl].

OM HYPNOTISØRENS MOTIVER er der ingen tvivl. Han anser sig selv for en person med evner udover det sædvanlige og ønsker blot at hjælpe. Desuden har han et show som er publikumsvenligt, og han er forretningsmand og næn om sit gode ry og rygte. Han ønsker på ingen måde at foretage sig noget som er skadeligt for hverken de unge eller sig selv. Men kan han overskue konsekvenserne? Kan han f.eks. afgøre hvor skrøbelige de unge er og hvor åbne de samtidig også er og hvilke virkninger det måske får på længere sigt?

Jeg mener ikke at man kan sige, at en sådan hændelse er et særsyn. New age har sat sig spor langt ud over de etableredes kredse, og man tilbyder sig i vidt omfang netop til højskoler for at hjælpe unge som er søgende og i vildrede om deres personlige ståsted.

I mine samtaler med Helene bagefter er det fremgået at hun i en vis udstrækning på forhånd havde haft en ide om at have levet før, så selve seancen var så at sige snarere en bekræftelse på noget som lå i hende latent. Selvom hun har det fint med oplevelsen idag, fraråder hun i høj grad folk at indlade sig på noget tilsvarende med mindre de kender sig selv meget godt, og hun vil hverken gentage det eller dyrke det på nogen måde. Dette blev sagt med stort eftertryk.

Tibetansk buddhisme – samtale med Niclas

En af mine mest overbeviste „New age elever“ var Niclas, som gik på højskolen for et par år siden, og som på daværende tidspunkt var overbevist buddhist og forsvarede buddhistiske synspunkter – især karmalære, reinkarnationslære og ideen om altings tomhed med hvad jeg kun kan kalde en troens vedholdenhed.

Jeg indkaldte ham nu til en samtale, for at se hvor han stod i dag og for at høre hvordan han opfattede højskolens sammenhæng med sin udvikling i øvrigt. Flg. er sammendrag af vores samtale :

Niclas: Jeg har efterhånden erkendt, at der er intet man kan vide sikkert. Min holdning er nok blevet mere konsekvent end da jeg gik på højskolen og var overbevist buddhist. Men jeg kan ikke mere tro på eller hengive mig til en religion. Også buddhismen har en masse traditionel ballast, ritualer og lære f.eks. hele karmalæren. Det er gået op for mig at selve sproget skaber en masse problemer, modsigelser osv. På hvilket grundlag drager man sine slutninger?

Jeg har svært ved at forholde mig til højskolens værdigrundlag. Den spøger vel eller andet sted i lærernes bevidsthed, men spiller ikke den store rolle.

Det afgørende for eleven er at man ikke kan gemme sig og flygte ind i sig selv. Det at man overevinder hængninger og fordomme. Alderen omkring 18 er også vigtig. Man er stadigvæk åben.

Højskolen har først og fremmest givet mig en masse personligt. Man lærer af de uundgåelige konflikter. Man bliver ansvarliggjort. Man er fri af sine forældre men er samtidig en del af en flok man ikke kan flygte fra. Man oplever pludselig at man er vigtig.

Og så får man øje på muligheder man ikke havde blik for før. Man ser hvordan det godt KAN blive imellem mennesker – hvordan det burde blive!

Problemet er bare at det ikke varer ved. Når man kommer tilbage fra en højskole er der tomhed. Folk er overfladiske og bange for hinanden. Men af højskolen har jeg lært at give tingene en chance. At folk

har en værdi, man ikke kan se umiddelbart. På en højskole bliver man i stand til at genskabe sig selv og sætte sig ud over gamle modsætninger.

Nu ser jeg kunst og humor som områder der er befordrende. Vi kan alligevel ikke vide noget med sikkerhed, så vi kan lige så godt prøve at leve så godt som vi nu kan. Blive så bevidste som muligt, opsøge glæden.

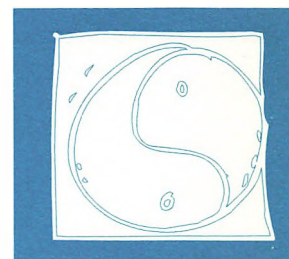
DET VAR EN FANTASTISK OPLEVELSE på det stævne, hvor jeg blev buddhist og kom til at tro på reinkarnation. [Det var Ole Nydahls version af buddhismen. Red.]

Jeg ved ikke hvad det var, der fik mig til at miste troen, i starten måske at jeg ikke følte mig bekræftet. Jeg ville gerne have oplevelser. Jeg prøvede at meditere. Der måtte være noget galt. Senere så alle de interne stridigheder om hvem der skulle være den nye Karmapa...jeg har ikke lyst til at meditere når jeg ikke har en sikker viden om tingene.

Determinismen i karmalæren er jeg også træt af. Hvem fanden er interesseret i at blive straffet? Hvis vi har et frit valg vil vi vel vælge det, der er bedst for os. Jeg afviser i og for sig ikke determinismen, der skal bare være logik i det. Der er meget tryghedsnarkomani i New age, f.eks. i Martinusbevægelsen. Den slags kæmpesystemer er helt til grin, for man har jo ikke nogen sikker viden om disse ting.

Det som er vigtigst i min livsanskuelse er identifikation. Gør mod andre hvad du ønsker der bliver gjort mod dig! Men det er noget man skal lære. Man er ikke født med at vide det.

MAN MÅ NOK KONKLUDERE at højskolen ikke har bibragt Niclas et sæt veldefinerede værdinormer. Normerne fungerer derimod som en indforstået holdning – en livsform der medfører særlige muligheder for samvær og stiller indirekte krav. Den har måske således større betydning som ideal. De pædagogiske sentenser jeg i samtalens løb kunne sende op som prøveballoner, kunne Niclas kun vanskeligt ■

forbinde noget med. Det vigtigste han kunne bidrage med var egentlig en henvisning til sin egen udvikling fra mindreværdsfølelse, træghed og mangel på glæde til det modsatte.

At turde svigte trossystemer til fordel for en frugtbar, personlig tvivl f.eks. At turde satse på glæde, gode venner, kunst og humor i en kærlighedsløs verden er jo ikke så lidt af et resultat når det kommer til stykket.

NEW AGE og reinkarnation

Hvordan opfatter New agere deres interesse for reinkarnationen? Hvad er deres motiv?

Jeg tror at det for manges vedkommende kan betyde en større „viden“ om deres nuværende liv og årsagerne til de omstændigheder de lever under. De får en række „logiske“ svar og de får en autoritativ kaldelse eller fornemmelse af hvad den karmiske lektie, der ligger gemt til dem i den pågældende viden går ud på. Eksempelvis har jeg talt med en healer, som igennem viden om et af sine tidligere liv var blevet overbevist om at han før havde været Frans af Assisi, og som nu så denne viden bekræftet af det faktum at han faktisk var i stand til at heale andre mennesker. Denne viden havde med andre ord, følte han, fået ham til at følge det, der var hans egentlige kald i tilværelsen – og dermed leve et lykkeligt og fredsstillende liv.

JEG TROR IKKE HANS SELVFORSTÅELSE på nogen måde er et særsyn i disse kredse, men at man ville høre tilsvarende historier hvis man spurgte sig videre for tilsvarende steder. Så kan man jo vælge at se dem som udtryk for et gigantisk selvbedrag, som „inflation“ som, C.G.Jung kaldte det når et begrænset ego puster sig op til sådanne dimensioner. Steen Landsy, ansvarshavende redaktør for New age tidsskriftet „Nyt aspekt“, beskriver farerne udmærket ved bl.a. at henviser til udviklingen i USA: „Vi må se på de barske

realiteter når vi skifter fra et materialistisk livssyn til et åndeligt. Penge bliver mere og mere involverede, selve budskaberne bliver mere og mere komplicerede, barokke og paranoide. Der sættes aktiviteter i gang som må kaldes afsporede“ [10]. Det er imidlertid en kendsgerning at gurudyrkelsen og mytologien omkring dem lever i bedste velgående og med voksende gennemslagskraft. Det er som om den kritiske sans og skepticismen er blevet sat skak-mat i disse år.

OM DØDEN SKRIVER HEALEREN Roberta Delong Miller flg. „Der er ingen død, kun ego'ets død er virkelig, dvs. den ego-identitet vi har påtaget os, og den må dø eller slås ihjel, før vi kan blive virkeligt frie. Ego-energi er fastholdte energier, der forhindrer energi i at strømme i en krop. Derfor skaber de en følelse af hårdhed, en mangel på bevægelse, en statisk tilstand. Dette er død, det er en tilstand, hvor energi og vitalitet er blevet erstattet af sløvhed og nedtrykthed. Ikke desto mindre begynder den, der bærer rundt på ego-energien, at føle at de er ham selv. I det mindste har han eller tilbageholder han noget indvendigt, ingen kan tage det væk fra ham. At opgive dem ville være at miste sig selv, at dø [11].

LAD MIG GIVE et eksempel: En følelse som hjælpeløshed [og det er en yin-energi] lever af at jeg'et har projiceret al sin yang-energi – sin magt, aktivitet og handlekraft ud i omgivelserne, hvor det ustandseligt får øje på dem og kommer til at føle sig – hjælpeløs. Det er nødvendigt for den pågældende at integrere begge aspekter eller energier i sit liv for at afbalance dem, opnå ligevægt og igen forbinde sig med hovedenergistrømmen [chi]. Dette vil altid være en smertelig proces, – man vil opleve det som et tab. Man tror nemlig ikke at denne „ego-død“ vil blive erstattet af noget andet end tomhed, men også denne følelse er illusorisk, og vil være tilbøjelig til at udlade når den illusoriske karakter først er erkendt.

IKLÆDT SIT TAOISTISKE SYMBOLSPROG, er dette dog en psykologisk forklaringsmodel vi kender udmærket. Roberta DeLong Miller går imidlertid et afgørende skridt videre. Ganske vist åbner hun mulighed for at hendes klient kan forstå processen sækular, dvs. psykologisk eller symbolsk, men i sit arbejde som healer trækker hun hele tiden på sin intuition om klientens virkelige identitet, som af og til først klarlægges med erkendelsen af tidligere livs konflikter. „Reinkarnationsteorien hjælper når man har med et bestemt energiproblem at gøre: frygt for døden. Folk dør traumatisk og bærer derefter denne frygt i sig for evigt. De er ofte nødt til at genkalde sig en bestemt død for at energien kan udlades” [12].

ARBEJDET MED ENERGIER fra tidligere liv har belært denne healer om at alle oplevelser er symbolske. Derfor er det ikke afgørende om man fortolker oplevelserne bogstaveligt, som ting der er passeret i tid og rum. Det vigtige er at man oplever de egenskaber der er forbundne med netop den blokerede energi, også selvom de føles fremmede for vores tidsalder. Når energien først er udladet er klienten åben på en radikal anden måde for hvad der sker i nuet [13].

N.F.S. Grundtvig

Lad os prøve at kigge lidt nærmere på den ideologi eller tro som var en uadskillelig del af de første højskoler. Her må vi prøve at forstå de tanker som N.F.S. Grundtvig havde i forbindelse med ideen om at oprette højskoler overhovedet. Det omfatter både hans menneskesyn, hans opfattelse af forholdet mellem Gud og menneske, historie m.v. Mange højskoler idag opfatter sig stadig som grundtvigske eller grundtvig-koldske, så lad os prøve at skitsere hvad der ligger i det.

FØLGENDE FREMSTILLING er væsentligst baseret på Helge Grells fortolkning i afhandlingen „Skaberordet og

billedordet. Studier over Grundtvigs teologi om ordet” fra 1980 [14].

Grundtvigs synspunkt modstilles den idealistiske systemtænkning [med f.eks. Schelling og andre fra den tyske idealisme, som var samtidig med Grundtvig og særdeles fremherskende i tiden].

I denne idealisme opfattes den menneskelige erkendelse som en der totalt begriber Gud, sig selv og verden og dermed kan erklære sig selv for autonom, d.v.s. sige selvberørende.

HERIMOD OPSTILLER GRUNDTVIG sin opfattelse, som har rod i erfaringen om det historisk foreliggende menneskes vilkår. For Grundtvig er et menneske altid et gudsskabt menneske, men dets vilkår er begrænsede. Begrænsningen består i at et menneske i alle forhold er bundet til en ubrydelig sammenhæng mellem åndeligt og legemligt og til et afgrænset historieløb. [„Et menneske er et guddommeligt eksperiment af stov og ånd“ som han formulerer det andetsteds]. Mennesket er altså et skabt menneske, og det medfører at begrænsningen også gælder erkendelsen af Gud. Mennesket er ikke autonomt og dets gudsforhold bliver derfor altid et forhold til skaberen, som er virksom i sit værk, som det hedder. D.v.s. i medmennesket, i naturen, i universet. [Som K.E.Løgstrup, en af Grundtvigs arvtagere fra dette århundrede formulerer det „et menneskes gudsforhold afgøres altid af dets forhold til medmennesket” [i „Den etiske fordring” fra 1951]].

MENNESKETS ERKENDELSE AF GUD er som sagt en begrænset erkendelse også i den forstand at den er bundet til at fatte og udtrykke sig gennem det fysiske som bærer af det åndelige. For Grundtvig bliver gudserkendelsen med andre ord en billedlig erkendelse. Hans synspunkt her er på en gang begrundet i hans tilværelses- og historietolkning og i hans kristologi, idet han er overbevist om at skaberen har åbenbaret sig i sit værk med Jesus Kristus. Men ud fra sit eget

menneskeliv må man være i stand til at forstå både syndens væsen, Guds tilgivende kærlighed og genløsningen. Og det skabte menneske må også være i stand til at forstå hvorfor troen er nødvendig igennem det som det møder i sit eget liv sammen med andre mennesker.

HER ER TROEN MERE opfattet som en holdning af tillid og åbenhjertighed end ved sit konkrete indhold. Det er så inkarnationen [det faktum at Gud blev kød i mennesket Jesus] som bliver den endelige begrundelse for at forholdet mellem Gud og menneske er sandhed og ikke blot en personlig tolkning, uanset hvor mange andre man måtte dele den med. Hvis det er sandt at Gud virkelig kunne blive menneske på det skabte livs vilkår, må det betyde at hverken syndefald eller død og djævel har formået totalt at udslette menneskets gudbilledlighed, og det vil sige menneskets stilling som skabt overfor dets skaber og dets mulighed for at kunne forstå ham gennem det skabte og det menneskelige. Med troen på inkarnationen udelukkes enhver mulighed for at opfatte syndefaldet som en følge af selve skabtheden og dens betingelser. Og inkarnationens virkelighed udelukker også at syndefaldet skulle betyde et definitivt brud mellem menneske og Gud

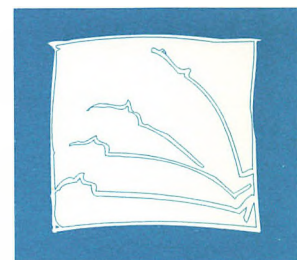
Men hvis et begreb som menneskets gudbilledlighed skal vække forståelse for os, synes jeg det er frugtbart at gå til Grundtvigs eget billedsprog, hans poetiske sprog.

I SIT STORE DIGT „De levendes land” fra 1824 [og senere gendigtet i 1853] fremmaner han så at sige selve den religiøse drift, som vi vel ville kalde den i dag. Grundtvig kalder den evighedslængslen. Denne længsel „lever dog i os, det føler vi godt” [15] som det hedder, men kun forgæves forsøger digterne at fange skyggen af dette land, denne evighedsø. Og når det lykkes allerbedst, når skyggen ligner allermost, „da hulke de små, som stirre derpå.” Altså forgæves. Den

eneste bro mellem menneskeverdenen og de levendes land, mellem Gud og menneske, bliver for ham troen, dvs. den tillidsfulde fortrøstning og kærlighedens ånd bliver så forbindelsesleddet, som „rækker fra himmel til jorderigs muld og rører vort øje med fingre som guld”. I 1853 definerer han kærligheden selv, som den rolige kilde „for kræfternes elv” .

DET ER DOG IKKE BLOT guddommelig kærlighed det drejer sig om [i form af inkarnation og sakramente]. I digtet „Hvad er det min Marie” fra 1851 som Grundtvig skrev til sin kone Marie Toft, overvejer han det fysiske kærlighedsforhold mellem mand og kvinde, dels hvad det beror på, dels hvordan det kan udstrækkes, så „vi af Guds nåde kan evigt leve så”, dvs. i sand hengivenhed og kærlighed også ud over den fysiske død. I slutverset giver han selv svaret: Grundtvig har lige påpeget at liv og kærlighed er det eneste, der virkelig varer ved på trods af synd og død og må derfor ende med at forbinde sig med dødens overvinder [og det vil jo sige Kristus] og troen på opstandelsen i „åndens favntag”. Det er i realiteten det liv og den glæde som kærlighedsforholdet afstedkommer, der er motivationen for at forbinde sig med Kristus i troen. Det formuleres på mange måder rundt om i forfatterskabet, eksempelvis med den kendte kiosk-basker „Menneske først – kristen så” [16].

MAN KAN OGSÅ FORMULERE det mere prosaisk og moderne med Åge Henriksens ord i „De ubændige “ fra 1984: „Under alle omstændigheder er det sådan at den kristne erfaring psykologisk tænkes at befinde sig indesluttet i normalbevidstheden som en mulighed, et uanvendt potentiale“. Han beskriver i den forbindelse vore to digterfilosoffer Grundtvigs og Kierkegaards bestræbelser på at give ordene psykologisk fylde og åbne en handlingsvej imellem dem. Hvor Kierkegaards vej er umådelig stejl „et muligheds kursus i ulykke hvor individet berøves trygheden i den nære virkelighed men i troen skænkes sansen for en

anden [fra „Begrebet angst“], udstikker Grundtvig en jævnere mulighed i form af det kristne menigheds- liv forberedt i det nationale folkeliv. [17]. I denne sammenhæng er det indlysende hvilken rolle højsko- lerne får.

Fra privat religiøsitet til en ny form for religion

Et meget perspektivrigt bidrag til den aktuelle debat idag finder vi i Erik Christensens bog fra 1990 „Nye værdier i politik og samfund. Paradigmeskift og kul- turbrydninger“. Hos ham er det en vigtig faktor i den fremtidige samfundsudvikling at religion og kultur kommer til at spille en central rolle.

Det er et udgangspunkt for ham at den nyvakte religiøse interesse som vi har kunnet konstatere fra siden midten af firserne må tages til efterretning. Der er et legitimt behov for en mere totalitetspræget for- holden sig til tilværelsen, et behov som stort set er hjemløst i forhold til kristendommen.

ÅRSAGEN TIL DEN NYVAKTE religiøse interesse skal søges i den fortrængning af ethvert behov i den retning, som har præget både den kulturelle og den kirkelige indstilling. I samme retning bærer den teknologiske udvikling som har medført etiske problemer af hidtil ukendt omfang, samt det natursammenbrud vi også i stigende udstrækning må være vidne til.

Ganske vist rummer den nye religiøse interesse indbyggede modsætninger og farer, men er ikke desto mindre et perspektivrigt fænomen hævder Erik Chri- stensen, og peger på dele af den danske grundtvigske tradition og livsfilosofiske forståelse som inspiration for ny samfundsmæssig tænkning og politik [18]. Denne kristne tradition rummer nemlig en veludvik- let religionskritik, som er nødvendig før man kan lyse det religiøse behov i kuld og køn.

I SINE ANALYSER GÅR E.C. iøvrigt historisk til værks, startende med en redegørelse for sækulariseringen,

som tager sin begyndelse med Luthers individualise- ring af trosforholdet, oplysningstidens placering af mennesket i det centrum hvor gud før residerede, det 18. århundredes afskaffelse af Gud med Marx og Nietzsche som sluttelig i det 20. århundrede blev videreført med den dialektiske teologi og eksisten- teologis totale afvisning af de religiøse behov. Prote- stantismen har stort set haft et ambivalent forhold til religion som sættes i modsætning til kristendommen som evangelium.

E.C. har et skarpt blik for surrogatreligiøsiteten i form af f. eks ideologierne [som nu stort set er forlad- te med marxismens fald], og den stærke sportsdyrkel- se i disse år: „At fodbold, ishockey og deslige sports- udfoldelser på deres egen lidt retarderede måde har noget at gøre med at omgås det hellige, kan kun den benægte som sådanne begivenheder lader helt ube- rørt“ [Ordene er Erik A. Nielsens [18]].

MAN MÅ VENDE SIG TIL skabelsesteologerne for at finde en mere fordomsfri og frugtbar tilgang til religion. De personer som hermed fremdrages er Knud Han- sen, med sin definition af tro som det at være grebet af noget ubetinget og religiøs tro som det at tro at livet er et ubetinget gode, Paul Tillichs syn på religi- on hvor religionen bestemmes som en dybde-dimensi- on i livet, Ebbe Reichs engagement „vi må finde ord for vores fælles tro for at overvinde krisen“ [19], Ole Jensen som er gået vidt i retning af at skitsere et åbent spændingsfyldt menneskesyn med en helhedsor- rienteret religiøs dimension, Ejvind Larsen med sin kritik af grundtvigianismen: Det som oprindeligt var i hjertet er flyttet til hjernen [20], men først og sidst med K. E. Løgstrup: Det guddommelige viser sig først og fremmest i forholdet mellem mennesker. Det er her der ligger en usynlig fordring om at tage vare på hinandens liv og glemme sig selv [21]. Man må med andre ord vedkende sig en religiøs forankring for at være ægte humanist idag.

LØGSTRUP GÅR SOM BEKENDT videre end til at beskrive forholdet mellem mennesker i udfoldelsen af en total metafysik, som også omfatter natur og univers for at fjerne mennesket fra sin misforståede randposition i forhold til det øvrige skaberværk. Mennesket kan ikke blot forstå sig selv ud fra sig selv men i sammenhæng med livet som sådan, en anonym guddommelig kraft. Og overfor den gudsfikserede tanke om menneskets totale fordærv og syndighed må man fastholde en tillid til menneskets naturlige potentialer for at realisere en bedre verden. [22].

E.C. SKITSERER ENVIDERE nogle af farerne ved New age bevægelserne. En væsentlig fare er ifølge ham den dualisme og det snævre syn på religiøsitet som man støder på gang på gang. Dertil kommer den privathed som også ofte er karakteristisk og som naturligt fører til en ufolkelig religiøsitet, og endelig risikoen for inflation – d.v.s at individet begynder at tilskrive sig selv noget guddommeligt som Steen Land-sy selv påpegede som en fare. Dertil kommer faren for det modsatte: nemlig deflation, d.v.s at individet berøves enhver form for initiativ og selvværd så det viljesløst underlægger sig ydre autoriteter [23]. Eksempler på disse farer ser jeg allerede nu blomstre i fuld flor.

IMIDLERTID KAN NYRELIGIØSITETEN også afstedkomme en styrkelse af livsmodet, en skabelse af en ny dynamisk spænding så man på en gang kommer til at føle større ydmyghed og større selvværd.

Idealet kunne være at fastholde en mangedimensional opfattelse af religion på den måde at man tilstræber en enhed mellem religiøs erfaring, religiøs kult, religiøs handling og religiøs lære i erkendelse af disse faktorerers indbyrdes spændingsforhold.

I den danske kulturtradition findes der således de grundtvigske inspirerede miljøer som kunne forstå sig selv som bærer af et sådant projekt. Erik Christensen hæfter sig netop her ved Grundtvigs hævde af, at

det folkelige måtte gå forud for det kristelige, fordi menneskelivet havde en egenverdi der var god i sig selv og ikke behøvede en kristelig normering.

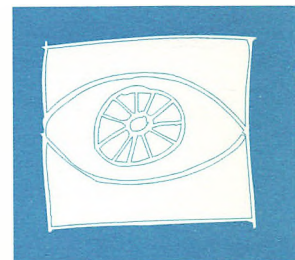
AFSLUTNINGSVIS EFTERLYSES DER så en såkaldt minimums-metafysik der anerkender den religiøse dimension og vil være opmærksom på de farer der altid opstår når en ny metafysik skal udfyldes med nye dogmer, som meget vel kan risikere at blive lige så undertrykkende som tidligere opfattelser. Den vigtigste sikring herimod må blive kristendommens egen revolutionære karakter. Den vil – hævdes det – altid være en delvis uforståelig og ufattelig provokation der ikke kan passes ind i menneskelig systemmageri.

K. E. Løgstrup – urørlighedszone og pædagogik

Det er min opfattelse at det er umagen værd igen at gå til Løgstrup, når man skal forsøge at finde holdbare argumenter overfor nogle af de mere problematiske tendenser i New age som man må være skeptisk overfor, om ikke personligt så i det mindste som højskolelærer. De personlige sym- og antipatier plus smag og behag er lidt for luftige til at kunne være normsættere.

K. E. Løgstrup har i sit menneskesyn, hvilket er en uadskillelig del af hele hans tænkning, nemlig fremsat nogle overvejelser som kaster lys over vores problemstilling.

I artiklen „Opdragelse og etik“ trykt i tidsskriftet Pædagogik, behandler han den såkaldte urørlighedszone, som er en del af de suveræne livsytringer – d.v.s. nogle på forhånd givne vilkår for menneskelig sameksistens. [Af andre livsytringer er der f.eks. tillid, talens åbenhed, oprigtighed m.fl.]. Men at den enkelte har en urørlighedszone er et faktum som Løgstrup argumenterer overbevisende for med mange nuanceringer og eksempler.

STÅR MAN SOM UNDERVISER, er det således afgørende for et godt resultat at man respekterer sin elevs urørlighedszone, uanset hvor let gennemskuelig og provokerende han er. Det gør man uvilkårligt og normalt, selvom man i visse situationer kan føle sig fristet til at pille ham ned ved at nævne det ved navn som samtlige tilstedeværende er klar over. Men der skal ualmindeligt meget til før man overskrider den grænse. Hvorfor det?, spørger Løgstrup, og svarer at det gør vi fordi vi har en umiddelbar fornemmelse af hvor fatal den pågældendes reaktion kunne blive. Hvis man går ind og stiller spørgsmålstejn ved sin elevs motiver, så angriber man hans selvfølelse. Og resultatet kan være katastrofalt og helt ude af proportion med anledningen. Derfor viger man tilbage fra det i en undervisningssituation.

ANDERLEDES MED EN TERAPI. Her er det omvendte præcis tilfældet. En terapeut skal gerne gå ind og stille spørgsmålstejn ved sin klients sande motiver og dermed anfægte en måske neurotisk selvopfattelse for at kunne komme nogen vegne. Men i undervisningssammenhænge er det afgørende for resultatet at man kun forholder sig til de grunde den enkelte giver for sine synspunkter og afholder sig fra at anfægte folks personlighed.

MAN KAN FORMODENTLIG NOK sige at en del af New age befinder sig ovre på terapeutdelen af skalaen. Lad os igen vende tilbage til den healer der førte en af vore elever tilbage til et tidligere liv. Uanset at det er begrænset hvor galt det gik, er det et udmærket eksempel til afklaring af nogle principper. Kan man tale om en krænkelse når eleven meldte sig frivilligt og healeren iøvrigt kan styre processen og ved hvad han har med at gøre? Man skal imidlertid kende mennesker særdeles godt for at kunne afgøre, om man risikerer at fremprovokere en reaktion af mere patologisk art. Man kan selvfølgelig udmærket eksperimentere med disse ting, når man er voksen og

ansvarlig for sit liv og selv har opsøgt det. Sagen forholder sig dog meget anderledes når vi taler om højskoleophold, efter min opfattelse.

Hertil kommer så spørgsmålet om den livsforståelse vi fik med i købet. Som nævnt er eleven idag overbevist om reinkarnation. Hvorfor? På grund af oplevelsens følelsesmæssige karakter. Hun er blevet dybt berørt følelsesmæssigt og det vejer tungere for et ungt menneske end fornuftsbaseerede argumenter.

JEG SYNES BESTEMT vi skal diskutere disse ting med vore elever som i tilfældet med Niclas, men vi skal holde fingrene væk fra deres sjælelige udvikling. En sådan skal gerne forløbe naturligt og ikke forceres eller være resultat af angst. Vi skal respektere deres urørlighedszoner uanset underholdningsværdi og nysgerrighed, om fornødent må vi beskytte dem mod diverse show-folk eller „terapeuter“. Næste gang vi vil prøve rygeafvænnning skal vi sikre os at vi ikke pludselig står med nogle helt andre metoder og ender uforudsete steder.

DERTIL KOMMER SÅ de problemer som også springer ud af New ages virkelighedssyn udover reinkarnationstanken. Det jeg især tænker på er den immanente gudsopfattelse som i det mindste er bærende for dele af New age: „Gud er inden i dig“ eller skarpere „Du er din egen Gud“ eller „Du er Gud“.

Selvom synspunktet ikke er entydigt, er det ikke desto mindre en voldsom anfægtelse for mange hvad man kan forvise sig om ved f.eks. at læse i Højskolebladet [26]. Denne problematisering samt andre vigtige falder imidlertid udenfor dette projekts rammer. ■

Noter

- 1] „En ny jord og en ny himmel. Naturvidenskabelige og religiøse veje til en større virkelighed”. Karin Johansen, Steen Relster og Johnny Thiedecke p.9ff, p.51f, p.116ff.
- 2] „Alternativ behandling – et alternativ“ v. Eva Sangild m.fl., Ikon 1994, p.24.
- 3] „Psyisk massage”. Roberta DeLong Miller, p.204.
- 4] se note 2, p.26.
- 5] „Nyt aspekt” med Guiden, udg. foreningen Nyt aspekt. Om alternativ levevis, behandling og tænkning. Kbh. 1994.
- 6] se note 5.
- 7] se note 2, p.8ff.
- 8] Foredrag af Martinus. Bearbejdet af Ole Therkildsen. Kosmos nr. 3, 1992.
- 9] Kosmos nr. 10, 1991, p.195.
- 10] „Nyt aspekt” v. Steen Landsy: Kontakt men med hvad? Om intuition, kanalisering mv. Kbh. 1994.
- 11] se note 3, p.181.
- 12] se note 3, p.215.
- 13] se note 3, p.220.
- 14] Helge Grell: „Skaberordet og billedordet. Studier over Grundtvigs teologi om ordet.” 1981
Kapitlet Grundtvigs skabelsesteologi og eftertidens.
- 15] Grundtvig: „De levendes land” v. 1 og 5.
- 16] Grundtvig „Hvad er det min Marie”, nr. 507 i Folkehøjskolens sangbog.
- 17] Åge Henriksen: „De ubændige” Kbh. 1984, p.203.
- 18] Erik Christensen: „Nye værdier i politik og samfund. Paradigmeskift og kulturbrydninger.” 1990, p.219.
- 19] se note 18, p.222.
- 20] se note 18, p.239.
- 21] se note 18, p.233.
- 22] se note 18, p.232.
- 23] se note 18, p.238.
- 24] se note 16, p.240.
- 25] „Opdragelse og etik”, K.E. Løgstrup. Tidsskriftet „Pædagogik“, 2.årg., 1972.
- 26] Højskolebladet nr. 40. December 1994: Svend Erik Sørensen: Udleveret.

er det
TIDEN
eller
UNGDOMMEN
der er af lave

– og kan man lave pædagogik på det?

af *Louis Mogensen*
Forstander ved Egå Ungdoms-Højskole

EN TIDLIG MORGEN I EN PARK I EN STORBY, PERSONERNE HAR SIKKERT SOVET DER.

Frandsen: Nå, Frederik, min dreng, hvad tid på dagen er det?

Fredrik: Du har fået fedt på hjernen; det kommer af at drikke for meget gammelt øl, at knappe bukserne op efter natmaden, at sove den ud på sofaen efter middag; du har glemt at spørge ærligt efter det, du ærligt ønsker at vide. Hvad fanden rager tiden på dagen dig? Nå ja, hvis hver time var en bajer, hvert minut en fed grillkylling, klokken selv en luderkællings tilbud, urskiven et reklameskilt for intim massage, og selve den velsignede sol en lækker varm luder i flammerødt silke – men ellers ser jeg ingen grund til dit overflødige spørgsmål om tiden på dagen.

Frandsen: Ved Gud, du rammer plet i skiven, min dreng. Vi der negler tegnedrenge, holder os til månen og stjernerne; skidt med „Solskin ombord“. Men ser du, søde tumbe, når du bliver leder, Gud bevare din nåde, eller chef skulle jeg vel sige, for nåde får du ikke noget af.

Frederik: Slet ikke noget?

Frandsen: Nej, ved Gud, ikke så meget som bordbøn til et spejlæg.

Frederik: Godt, og hvad så? Spyt ud, spyt ud.

Frandsen: For pokker, altså søde tumbe, når du bliver leder, så må du sørge for at vi banditter af nattens gys ikke bliver kaldt tyve ved dagens lys; lad os hedde månens jagthunde, riddere af den dunkle skygge, månens kæledægger; lad det stå fast, at vi er folk af god opdragelse, for ligesom havet bliver vi draget op af vor ædle og kyske herskerinde månen, der smiler nådigt til vore rapserier.

Frederik: Det var smukt sagt, og holder smukt stik. Vi der er månens drabanter, vores skæbne er som ebbe og flod, for ligesom havet er vi under månens strenge herredømme. Det ser man af, at en pung med penge, der bliver stjålet mandag nat, bliver spenderet tirsdag morgen – stjålet ved at råbe „Hit med pengene“ og spenderet ved at råbe „Hit med bjerne“; snart i lavvande i systemet, snart i springflod højt oppe i fængselsbygningen.

Frandsen: Det er bare sandhed. Og er kroværtinden ikke den yndigste strigle.

Frederik: Kroværtinden rager kraftd'eme ikke mig.

Frandsen: Du har da mange gange kaldt på hende til afregning.

Frederik: Har jeg nogensinde bedt dig betale?

Frandsen: Nej, ret skal være ret, du har betalt alt her.

Frederik: Og allevegne, så vidt jeg har haft penge, og havde jeg ikke det, brugte jeg min kredit.

Frandsen: Ja, og den har du brugt, så hvis det ikke var klart på stamværtshuset at du var klar til at blive leder...!

Men hør engang, søde nørd, skal der være dødsstraf i landet, når du engang bliver leder? Og skal driftighed og initiativ stadig begrænses af loven, den gamle cirkusklovn? Nej, nej, når du bliver leder skal du aldrig straffe en tyv. ▶

Frederik: Nej, det skal du.

Frandsen: Skal jeg? Herligt! Jeg vil blive en skøn dommer.

Frederik: Galt dømt – du skal nemlig straffe tyvene og således blive en skøn bøddel.

Frandsen: Godt Frederik, godt, det passer faktisk mit ego lige så fint som at sidde og vente udenfor.

Frederik: På udstyr?

Frandsen: Ja, på det udstyr, enhver agtværdig bøddel har i skabet. For fanden, jeg er så trist som en hængt kat eller en banket hund.

Frederik: Eller en gammel løve eller en elskers guitar.

Frandsen: Ja, eller den hæse tone fra en blues-mundharpe.

Frederik: Hvad med en hare eller Storebæltsforbindelsen?

Frandsen: Du har de mest smagløse sammenligninger, og er i det hele taget den mest usmagelige ækle lille charmeprins. Men, Frederik, slut med forfængelighedens tomhed. Gid du og jeg vidste, hvor der var et godt lager af fedt omdømme til salg. – En ældre politiker omtalte dig hårdt overfor mig forleden dag, men jeg ænsede ham ikke og dog talte han meget klogt, men jeg tog ikke hensyn til ham – og endda talte han klogt.

Frederik: Det var godt, for „visdommen råber på gaden, og ingen ænser den”.

Frandsen: Du er en satans citatfuser; du kunne bringe en helgen i fordærv. Du har gjort mig megen skade, Frederik. Før jeg kendte dig, kendte jeg kun mit fadervor, og nu er jeg sandt at sige som en gris. Jeg må opgive denne livsform, ellers ender jeg som en rod; ingen i dette land skal få mig i fedtefadet.

Frederik: Hvor skal vi hugge en pung i morgen?

Frandsen: Hvor du vil, mand – for satan, den er jeg med på; ellers kan du kalde mig en skurk og hænge mig op med hovedet nedad.

Frederik: Det var en smuk omvendelse, fra bønnemøder til overfald.

Frandsen: Nå, og hvad så, Frederik? Det er mit job. Det er ingen synd for en mand at gå op i sit arbejde.

[Pelle ind] Pelle! – Nu skal vi høre om Gadegård har lagt en plan. Hvis mennesker får efter fortjeneste, er der intet hul i helvede stort nok til ham. Det er den frækkeste bandit, der nogensinde har standset en ærlig mand.

Frederik: Godmorgen Pelle.

Pelle: Godmorgen, Frederik. Hvad mener Hr. Samvittighed? Hvad mener Hr.

Frandsen-Guldøl. Frandsen, hvad aftale har du med fanden om din sjæl. Du solgte den jo til ham i påsken for sprut og ædelse.

Frederik: Frandsen står ved sit løfte. Han giver fanden hvad hans er.

Pelle: Så kommer du i fedtefadet ved at holde dit ord til fanden.

Frederik: Ellers kommer han i fedtefadet for at snyde fanden.

Pelle: Men, venner, venner, i morgen tidlig ved motorvejen. Der er turister med fremmed valuta og repræsentanter med fede punge på vej til byen. Jeg har masker til alle, I har motorcykler til jer selv. Vil I med, stopper jeg jeres punge fulde af penge, ellers kan I blive hvor I er, og visne hen.

Frandsen: Hvis jeg bliver hjemme og du tar afsted Frederik, lader jeg dig komme i fedtefadet.

Pelle: Nå det gør du Tykke.

Frandsen: Frederik, er du med på den?

Frederik: Hvem? Jeg? Plyndre som en tyv? Fandme om jeg vil.

Frandsen: Der er hverken ærlighed, mandsmod eller kammeratskab i dig, og du har ikke fortjent magt, når du ikke tør ofre noget for den.

Frederik: Okay, for en gangs skyld, jeg vil gøre noget vildt.

Frandsen: Fedt sagt.

Frederik: Nej, jeg fortryder og bliver hjemme.

Frandsen: Så skal du ikke regne med mig når du kommer til magten.

Frederik: For min skyld ingen alarm.

Pelle: Frandsen, lad mig være lidt alene med Frederik, jeg vil give ham gode grunde til at gå med.

Frandsen: Godt! Jeg håber det må lykkes dig at overtale ham fra det ærlige liv, så han for en gangs skyld kan blive en uærlig tyv, for vores usle tid trænger til moralsk oprustning. I kan finde mig i Istedgade.
[Frandsen ud].

Pelle: Nå min gode ven, kør med os i morgen. Jeg har spas for, som jeg ikke kan klare alene. Frandsen, Barmanden, Peter og Gadegård skal plyndre de folk, vi allerede har kig på – vi to er ikke med. Så går de igang med sagen selv, og aldrig så snart er de færdige, før vi er over dem.

Frederik: Men de vil jo genkende os på vores motorcykler og vores tøj.

Pelle: Sludder; vores motorcykler parkerer vi lidt derfra, optræder hætteklædte og med lædertøj på.

Frederik: Ja men bare de ikke bliver os for stærke.

Pelle: Altså to af dem er vaskeægte krystere, og hvis den tredje slås længere end godt er, så nedlægger jeg våbnene. Udbyttet af den spøg vil blive de usandsynlige løgne, som det fede brød vil stikke os ved aftensmaden, hvordan han sloges med mindst tredive, alle hans slag og stillinger – og spøgen bliver at afsløre spøgen.

Frederik: Godt, jeg er med på den; hav alt sammen parat og mød mig i morgen aften i Istedgade, der spiser jeg til aften. Farvel.

Det er jo for så vidt en ganske skrækkelig historie. En helt igennem lurvet ældre mandsperson, Frandsen og den unge Frederik, hvis moral det er vanskeligt at få hold på. Han har et frygteligt sprog og går med på at fuppe nogle andre lyssky personer der angiveligt skal begå røveri.

Er det et udtryk for at tiden er af lave?

Nej, hvis tiden er af lave, har den i så henseende nok altid været det. Scenen er nemlig en forholdsvis nøjagtig afskrift af Shakespeares Kong Henrik d. 4., 1. akt 2. scene. For at forvirre og for at undgå at det var alt for tydeligt at det var en gammel tekst, er hestene skiftet ud med motorcykler og sproget er moderniseret en anelse; men ellers følges Johannes Sløks oversættelse ret nøje.

Personerne Frandsen og Frederik er udstyrede med tilfældige navne. Frandsen hedder hos Shakespeare Falstaff og Frederik er den unge kronprins og senere kong Henrik d. 5, så det navn er måske ikke helt tilfældigt.

Stykket er skrevet i midten af 1590'erne, så ihvertfald Shakespeare gjorde sig på den tid overvejelser om den gode opdragelse. Han har nemlig tillagt den unge kronprins den livsfilosofi, at man som konge bør kende alle krogene i kongeriget, hvorfor omgangen med fidusmagere, letlevende kvinder og diverse kriminelle opfattes som livets skole.

At kronprinsen er sig dette bevidst er tydeligt i den udgang der er på scenen.

*Prinsen: Jeg kender jer og vil en tid beskytte
det tøjlesløse driverliv, I fører.
Jeg efterligner derved selve solen,
der tåler, at de giftbefængte skyer
tildækker al dens skønhed for vor verden,
til den beslutter nu at være solen
og som en savnet bliver bilst med jubel.
Den gennembryder da den fæle dunst
af tågerne, den næsten synes kvalt af.
Var hele året ferie og fest,
blev spøg så kedeligt som arbejde.
Men fest engang imellem, det er spøg,
og intet morer som den sjældne fest.
Så når jeg kaster bort løbsagtigheden
og holder mere, end jeg først har lovet,
så bliver jeg jo bedre end mit ord
og overtræffer alt hvad folk har ventet.
Og som et blankt metal på dunkel grund
får min forbedring glans af mine fejl
og skinner skønnere og fængsler øjet
langt mer end det, som ingen baggrund har;
jeg synder, så at synden blir et spil,
og alt blir sonet, når jeg selv det vil.*

OM DER HELT ER HOLD I at tillægge den historiske kronprins disse overordentligt sobre betragtninger, er ifølge Sløk tvivlsomt, den historiske prins var muligvis kendt for sit udsvævende liv, men som konge var han respekteret og elsket. Måske var det i virkeligheden på faderens dødsleje at han skiftede attitude, måske i lyset af det ansvar han nu skulle bære. Den scene har Shakespeare også gjort meget ud af i stykkets anden del.

Om Shakespeare med den udsvævende men moralske prins har lagt frø til senere kanindræberkurser for erhvervsledere, alskens huleudforskninger og elastikspring eller den frie ungdomsuddannelse, skal være usagt, men det er for enhver pædagog nok værd at lægge mærke til at den stakkels Falstaff lider en krank skæbne. Nok bliver han i dramaets anden del for en tid noget ved musikken og nok er han beskrevet som den charmerende nar der er hævet over alle politiske tanker, kun med sans for at overleve [en

postmoderne kaosteorier?], men til sidst forvises han af protegèen, kong Henrik d. 5.

Hos Shakespeare er det dog ikke sort eller hvidt. Sløk påpeger i sine kommentarer, at der også er et ærligt forhold mellem prinsen og Falstaff, at prinsen er tiltrukket af livet omkring den charmerende Falstaff i Eastcheap. På den måde hævder Sløk at Shakespeare portrætterer sig selv i den søgende prins.

Derfor ville Shakespeare vel nok mene at ungdommen nødvendigvis må undersøge så mange aspekter af tilværelsen som muligt, ihvertfald alle de menneskelige aspekter, hvilket igen kan være vanskeligt at holde skole på.

Men lad i den henseende Shakespeare få de sidste ord i denne artikel:

*Selv det bedste kan ved misbrug
vendes bort fra sit væsen, så det næppe kendes.
Misbrugt slår dyden om til sin kontrast.*

Shakespeare 1564 - 1616

Danmarks Pædagogiske Bibliotek

450004607762